

Stockholms
universitet

Institutionen för etnologi, religionshistoria och genusvetenskap

Examensarbete 15 hp – Kandidatuppsats

Ämne: Genusvetenskap (GV3002)

HT 2023

The Good, The Bad, and The Ugly Hair

En intervjustudie om afrohår i relation till femininitet och skönhet

Författare: Sara Abraham

Handledare: Johanna Gondouin

Antal ord: 12 586

Abstract

This study aims to research the implications of Afro-Swedish women's relationship with their hair and how it pertains to their view of femininity and beauty. Four one-on-one semi-structured interviews with Afro-Swedish women were conducted to collect relevant material. During these interviews, the women shared their relationship with their hair, experiences relating to their hair in Sweden, and how and if it has affected their perception of their beauty and level of femininity.

The findings of this study demonstrate that Afro-Swedish women relate femininity to hair that is associated with whiteness, which means hair that is smoother and straighter but also longer than the afro-textured hair associated with black people. The results showed how representations of black women in relation to beauty and femininity were seen as limited by the informants, as those were rarely there to begin with and/or only inclusive of lighter-skinned black women with wigs, weaves, straightened or relaxed hair. All the informants shared experiences of their hair being touched, with or without consent. Through comparison to earlier research, it was found that the experiences and opinions of these Afro-Swedish women were more similar than different to black women from the USA for example.

To conclude, this study disproves the notion of Swedish exceptionalism in relation to the racialization and discrimination of afro-textured hair, as well as the not so colorblind representations of beauty and femininity. These results also show that there is a vast amount of information concerning the lived experiences of Afro-Swedish women, relating to hair and other themes, to be uncovered by researchers in gender studies.

Keywords:

afro-textured hair, hegemonic femininity, whiteness, racialized beauty, Swedish exceptionalism.

Innehållsförteckning

Introduktion.....	5
Forskningsproblem och syfte.....	8
Tidigare forskning.....	9
Tidigare svensk forskning.....	10
Teori	11
Teoretiska begrepp och perspektiv	11
Teoretisk förankring.....	14
Metod och material.....	17
Analys	22
Afrohår och önskan om att få vara som ”alla andra”	22
Afrohår vs. feminint hår	24
Representationer av afrohår och svarta.....	28
Diskriminering och andrafiering av afrohår.....	31
Sammanfattning.....	34
Källor.....	37
Bilaga: Intervjufrågor.....	42

Tack till Nadia, Yohana, Octavia och Amal.
Er delaktighet synliggör afrosvenska kvinnors erfarenheter i Sverige.

Introduktion

Jag minns dagarna när jag satt på golvet mellan min mors ben medan hon stylade mitt hår. Den starka doften av *Luster's Pink Lotion*, ljudet av den rosa plastborsten mot mitt hår och smärtan som kom med dessa "hårdagar". Jag minns de händer som drog, fluffade och (försökte) kamma igenom mitt hår. Händer som tillhörde klasskamrater, lärare och främlingar på bussen. Jag minns de kommentarer jag har fått om mitt hår. Kommentarer som varierade från att det kallades för vackert till att det liknades med en pudel eller en "haschplanta". Som tonåring fantiserade jag om att platta mitt hår så att det äntligen kunde se ut som de vackra, rakhåriga tjejerna på TV och tjejtidningarna på ICA. Det var tiden jag önskade att jag var allt det jag inte var. Tiden då regnet och vinden var en fiende jag konstant flydde ifrån.

Det finns inte en svart person jag känner som inte kan dela med sig en personlig berättelse om deras hår. Vare sig det handlar om deras relation till håret, deras omgivnings reaktioner till deras hår eller kampen för att hitta produkter ämnade för afrohair i ett hav av produkter som hävdar att vara för "alla hårtyper" - vi alla har något att dela med oss.

Hår har historiskt sett haft en stark kulturell anknytning till svarta människor. Under slaveriet blev förslavade afrikaners hår något som ofta jämfördes med ull vilket legitimerade jämförelsen mellan slavar och (lantbruks)djur (Jones, 2021, sid.254). På grund av att slavägarnas hade vetskap om den kulturella signifikansen hår hade för sina slavar, var ett vanligt straff att klippa av deras hår (Jones, 2021, sid.254). Detta har, enligt Jones (2021, sid.263), satt spår i hur svarta personers naturliga hår än idag ses som oprofessionellt eller sämre än så kallat "europeiskt" eller "vitt" hår. Även idag ses hår som en indikator på ens kön, politiska ståndpunkt, sociala status och ålder (Bellinger, 2007, sid.66 ; Dione-Rosado 2004).

I USA (men även i andra länder) har svarta kvinnor blivit tvungna att förändra sin hårtextur kemiskt, med exempelvis rakpermanent, eller med värmeverktyg som plattångar för att assimilera till den västerländska idén kring professionellt hår (Jones, 2021, sid.264). Bland annat har yrken inom servicebranschen i USA regler som förbjuder sina anställda att bära hårfrisyrer som dreadlocks eller flätor (Craig, 2022, sid.33). Förutom att det påverkar svarta personer som är arbetsökande, påverkas även svarta barn och ungdomar av att deras hår inte uppfattas som propert. Svarta ungdomar har hindrats från att delta i allt ifrån sportmatcher till

sina egna studentceremonier på grund av att deras afrohår (Jones, 2021, sid. 269-270). Då främst svarta personer är den grupp som utsätts för hårdiskriminering är detta en rasifierad fråga, mer specifikt en afrofobisk fråga. Med afrofobi syftar jag på den rasism som specifikt riktar sig mot svarta personer (Habel, 2012, sid.74). Förutom att hårdiskriminering av afrohår sker inom professionalism är det vanligt att det också bedöms som en icke-önskvärd egenskap i relation till skönhet. Vita samhällen har på grund av sin historiskt dominant position kunnat placera vithet som det ytterst vackra och svarthet som det fulaste (Craig, 2022, sid.29-30). På så vis kan svarta flickor och kvinnor än idag uppnå en högre nivå i social status i relation till skönhet om hon bär på rakt hår och/eller har ljus hy (ibid.).

Under 2019 skapades "The CROWN act", ett initiativ att förbjuda diskriminering av hårtexturer i USA. Hittills har flera amerikanska stater, som exempelvis Kalifornien, godkänt denna lag (Jones, 2021, sid.252). Men det är långt ifrån alla amerikanska stater som anser att hårdiskriminering är en seriös fråga eller något som faktiskt sker. Strukturell hårdiskriminering är inte heller något ovanligt i länder som Sydafrika och Jamaica, där populationen till stor del är svart (Elassar, 2020). Därmed är denna fråga inte något som enbart påverkar den svarta diasporan.

Även om hårdiskriminering i Sverige inte är explicit, liksom andra former av vardagsrasism (Pripps & Öhlander, sid.90), är det i min mening fortfarande ett legitimt problem. De främsta exempel som hittills har framförts är ur den amerikanska kontexten, mestadels för att det är där mycket forskning om hårdiskriminering görs. I Sverige finns det knappt någon forskning som berör detta fenomen vilket har fått mig att undra över hur denna diskussion kan appliceras på den svenska kontexten. Sverige har under en lång tid investerat i det som kallas för färgblindhet, det vill säga att inte "se" eller benämna ras (Lundström, 2023, sid. 293) Detta gör det väldigt svårt att lyfta frågor som berör ras men också jämlikhet i allmänhet.

En tydlig indikation om att vi i Sverige, men också andra delar av Västeuropa, är färgblinda är hur vi anser att rasismen är något som enbart existerar i det förflutna (Lundström,2023, sid.293, Bonilla-Silva, 2002, sid. 42). Utöver detta har vi rört oss bort från idéer kring biologiska rasskillnader till en tro om "kulturella" skillnader mellan olika folkgrupper, något Pripp & Öhlander (2012) också lyfter upp. Detta gör att vi undviker att se på ras(sism) som något som sker strukturellt och samtidigt tillåts samhället att generalisera och diskriminera

marginaliserade grupper utan att kallas för rasistiskt (Lundström,2023, sid.293, Bonilla-Silva, 2002, sid. 42).

Sverige har, liksom andra länder i Norden, länge setts som ett land som är fritt från diskriminering och som främjar jämställdhet och tolerans. Dessa länder inkluderas i det som kallas för nordisk exceptionalism, det vill säga att dessa länder anses vara ett undantag när det kommer till bland annat rasism och andra former av diskriminering (Habel, 2012, sid.67-68). Problemet med detta synsätt är att vi som samhälle inte erkänner maktstrukturer och hierarkier som har funnits och verkar än idag. Vi kan se detta i hur många (vita) svenskar reagerade på Black Lives Matter- rörelsen under 2020. Bland annat hävdade debattören Daniel Claesson (Aftonbladet, 2020) att rasism inte är ett problem i Sverige då vi inte har haft samma historia kopplat till ras som i USA. Utöver det menade han att Sverige inte “har” rasfördelningar och att svarta inte utsätts för strukturell rasism i Sverige (ibid.). Claesson har rätt i att vi inte har haft samma historia och att vi inte kan säga att rasismen är densamma i Sverige som den är i USA. Däremot innebär det inte att rasism i Sverige inte existerar och att Sverige inte har sina egna maktstrukturer och rasistiska historia som upprätthåller ojämlikhet. Sverige har ägt den koloniserade ön Saint Barthélemy, det svenska institutet för rasbiologi i Uppsala verkade fram tills 1958 (Hübinette & Lundström, 2022, sid 10 & 52) och Carl Von Linné var världskänd rasbiolog (Rattansi, 2020, sid.12). Sverige har inte varit fri från ras eller rasism.

Med denna kontext i åtanke kan vi förstå varför det finns väldigt liten tidigare svensk forskning av afrohår men även afrosvenskars erfarenheter i allmänhet. Trots att det finns tidigare forskning om afrohår från bland annat USA och Storbritannien, kan resultaten skilja sig på grund av skillnader i ländernas historia och samhällliga kontexter. Vi bör också ta hänsyn till att Sverige inte har haft samma strider i relation till afrohår som i till exempelvis USA. Av den anledningen kommer följande studie att centrera afrosvenskar för att se om och hur hårdiskriminering manifesteras i Sverige. Då hår har en sådan stor betydelse i relation till kvinnlig skönhet och femininitet (Collins, 2004, sid.196), har jag valt att mer specifikt avgränsa denna studie till afrosvenska kvinnors relation till deras hår och femininitet.

I denna studie kommer begreppet afrohår användas flitigt. Inom denna kontext handlar afrohår om hårtexturer som är väldigt lockiga eller krulliga och specifikt är förknippade med svarta personer. Självklart finns det variationer och kategoriseringar av texturer av hår inom

denna grupp, men på grund av studiens storlek kommer denna aspekt inte att ligga i centrum. Möjligtvis är denna aspekt något som kan inkluderas i framtida, större studier.

Forskningsproblem och syfte

I denna studie undersöks afrosvenska kvinnors relation till sitt hår med fokus på föreställningar om femininitet och skönhet. Syftet är att undersöka den roll som afrohår har gällande afrosvenska kvinnors relation till femininitet och skönhet.

Detta kommer göras genom att besvara följande forskningsfrågor:

Vilken relation har afrosvenska kvinnor till sitt hår?

Vilka erfarenheter har afrosvenska kvinnor i relation till sitt hår?

Vilken betydelse har afrosvenska kvinnors hår i deras relation till femininitet?

Förutom att försvåra diskussioner kring ras och rasism genom tabubeläggning av dessa, har den svenska färgblindheten, i min åsikt, även försvårat diskussioner rent språkligt då många engelska termer som beskriver nyanserna inom rasism inte går att använda i Sverige. Detta är främst på grund av att rasism ses som något som finns eller inte finns, är eller inte är - en dikotomi. I Sverige erkänns inte de sätt som rasism befästs strukturellt och samtidigt erkänns inte hur rasism inte alltid uttrycks på ett sätt som är uppenbart (Pripp & Öhlander, 2012, sid.90). Detta gör det oerhört svårt att benämna eller beskriva rasism och de olika former den kan anta i Sverige även om vi använder oss av engelsk terminologi.

Med svensk exceptionalism och den svenska färgblindheten i åtanke är det intressant att undersöka huruvida ett fenomen som diskriminering av afrohår sker i denna färgblinda stat liksom den sker i andra delar av världen som exempelvis i USA (Jones, 2021, sid. 249). Det är mycket talande när det finns en brist på svensk forskning kring detta ämne. Studien är av denna anledning avgränsad till afrosvenska kvinnor i Sverige för att kunna ta fasta på huruvida afrohår diskrimineras i den svenska kontexten.

Tidigare forskning

I "Don't Get It Twisted" av Mbilishaka, et. al. (2020) studeras hur afroamerikaner diskrimineras på grund av sitt hår och den psykologiska och emotionella inverkan detta har på dem. Studien visar att diskriminering afromerikanska kvinnors och mäns hår sker på grund av faktorer som exempelvis längd, textur och färg (Mbilishaka et. al., 2020, sid.590). Studiens deltagare berättar också att diskriminering utförs av både icke-svarta och svarta personer. Kvinnliga deltagare upplevde bland annat att kortare hår har lett till kommentarer om att man ser "pojkkaktig" ut (Mbilishaka et. al., 2020, sid.594). Resultatet visade att det fanns en gemensam känsla av ledsamhet, skam och ett lågt självförtroende i relation till deras hår (Mbilishaka, et. al., 2020, sid.596).

I sin studie undersökte Bellinger (2007) hur unga afroamerikanska tjejers åsikter och uppfattning av konceptet "good hair". "Good hair" i den afroamerikanska kontexten, men även i andra svarta gemenskaper, är ofta hår som är så likt "vitt" hår som möjligt. Det vill säga hår som är rakt och slätt (Bellinger, 2007, sid.67). Flera flickor i studien ansåg att egenskaperna för "bra" hår associeras med vita och/eller latinamerikanska personer (Bellinger, 2007, sid.67-68). Författaren menar att den historiska kontexten av hårdiskriminering i USA har vidmakthållit denna föreställning av vad "bra" hår är då svarta kvinnors naturliga hårtextur, som uppfattas som ovårdat och/eller vilt, anses antyda att kvinnan har en låg nivå av moral (Bellinger, 2007, sid.64;Patton 2006). Hur svarta kvinnor bär sitt hår har även setts som en indikation på ens klasstillhörighet (Bellinger, 2007, sid.65-66). Deltagarna i studien menade att idén kring "good hair" var en myt som har vidmakthållits av svarta kvinnor genom generationerna. Resultatet visade också att dessa unga tjejer ofta hanterade sitt hår på samma sätt som deras mödrar. Om deras mödrar till exempelvis rakpermanentade sitt hår var det sannolikt att deras döttrar gjorde detsamma med deras hår (Bellinger, 2007, sid.70). Deltagarna menade att det fanns många anledningar till varför de eller andra svarta kvinnor förändrar sin hårtextur/frisyr. Till exempelvis för att förenkla underhållet av sitt hår eller på grund av en brist på kunskap kring hantering av sitt naturliga afrohår. De menade också att manipulera ens hår i syfte för att nå upp till det som anses vara "bra" hår (så gott som möjligt) är ett sätt som afroamerikaner ser till att öka chanserna att bli anställd då det finns en press att se prydlig ut (2007, sid.65 & 70).

Badillos studie kring associationer kopplat till krulligt hår/afrohår respektive femininitet synliggör hur afrohår även inom latino-gemenskapen bär på en negativ konnotation. Badillo (2001, sid.36) talar om hur krulligt hår inom den dominikanska kontexten ses som fult och något som symboliserar fattigdom. I relation till kvinnlighet, ses icke-rakt hår som ett aktivt agerande av självförsummelse då rakt hår ses som elegant och på så vis feminint. Icke-rakt hår ses som ovårdat och vilt (2001, sid.37). De dominikanska kvinnorna i Badillos artikel beskriver bärandet av sitt naturliga krulliga afrohår som en rebellisk akt som svart och ännu mer i intersektionen svart kvinna (2001,37). (Begreppet intersektionalitet går jag in på i mer detalj i teoriavsnittet). Genom att platta ut sitt hår, kemikaliskt eller med värmeverktyg, erkänner kvinnorna att de inte bara känner sig vackrare, men de känner även att de eliminerar en del av sitt förtryck som icke-vit dominikansk kvinna (ibid.).

I sin masteruppsats undersöker Hargro (2011, sid.6) hur samhället har påverkat afroamerikanska kvinnors syn på sitt eget hår. Hen undersöker bland annat representationer av svarta kvinnors naturliga hår (d.v.s. kemiskt obehandlad hårtextur) samt hur dessa representationer har påverkat den afroamerikanska gemenskapens syn på naturligt hår. Forskaren nämner att många annonser med produkter syftade till afroamerikanska kvinnor ofta var prydda med ljushyade svarta kvinnor med rakt hår. Några av dessa anspelar på att dessa produkter, som syftar att platta ut håret, får en att bli mer åtråvärd som kvinna (Hargro, 2011, sid.17).

Hargro (2011, sid.2) belyser bland annat hur normaliserat det är för afroamerikanska kvinnor att förändra sin hårtextur samtidigt som andra skönhetsritualer som hudblekning är något som är oacceptabelt och kategoriseras som självhat och internaliserad rasism. Hen menar att detta är dubbelmoraliskt då vi inte ser implikationerna kring den konstanta pressen att inte bära sitt naturliga hår som svart/afroamerikansk kvinna. Hargro menar (2011, sid.2) att man ser hälsoriskerna samt de etiska/moraliska aspekterna kring hudblekning samtidigt som man inte applicerar dessa aspekter på den permanenta förändringen av afroamerikanska kvinnors hår.

Tidigare svensk forskning

Dessvärre finns det inte mycket svensk forskning som berör afrohår i relation till femininitet eller afrohår överlag. Däremot har jag hittat två kandidatuppsatser av Salem Yohannes (2014) respektive Daniel Therre (2022) som studerar afrohår. I sin uppsats skriver Salem Yohannes

(2014) om svarta kvinnor och deras hår i relation till professionalism inom svenska offentliga förvaltningar. Författaren använder sig av ett intersektionellt perspektiv i sin analys av hur svarta kvinnors kön, ras och klass krockar med konceptet av ett "neutralt" och "professionellt" utseende. Daniel Therres (2022) kandidatuppsats berör svenska svarta kvinnors hår och den roll den har i deras identitetsskapande. Therre skriver bland annat om afrosvenska kvinnors erfarenheter av andrafiering, objektifiering samt diskriminering inom sin egna gemenskap. Dessa två uppsatser använder sig av intervjuer som metod för materialinsamling. Utöver detta använder sig Yohannes (2014) också av bilder för att undersöka afrosvenska kvinnors egna uppfattningar, associationer och värderingar kring så kallade normavvikande hårfrisyrer.

Till skillnad från dessa två kandidatuppsatser kommer denna uppsats att grunda sig i den genusvetenskapliga aspekten av forskningsproblemet. Yohannes studie (2014) är begränsad till erfarenheter av svarta kvinnor på offentliga förvaltningar och Therres uppsats (2022) fokuserar endast på den rasifierade aspekten av forskningsproblemet. I denna uppsats studeras istället afrosvenska kvinnors erfarenheter i relation till deras hår i allmänhet och utöver detta kommer kvinnornas relation till femininitet ligga i centrum.

Teori

Teoretiska begrepp och perspektiv

Det teoretiska ramverket i denna studie grundar sig i intersektionell genusforskning. Det intersektionella perspektivet är ett teoretiskt perspektiv som främst används som ett analytiskt verktyg för att synliggöra hur olika identitetskategorier, såsom kön och ras, samverkar och skapar invecklade maktrelationer (de los Reyes, 2005, sid.233-234 & 241). Begreppet utvecklades av svarta feminister som inte ansåg att de fick ta plats i den feministiska rörelsen (Bryson, 2016, sid.243). Dessa marginaliserade kvinnor menade att det feministiska systraskapet hade en homogen beskrivning av kvinnoförtryck (de los Reyes, 2005, sid.239-240 & 254). Man såg inte hur kvinnors erfarenheter kunde formas genom fler än en maktstruktur - patriarkatet.

Kimberly Crenshaw, som anses vara myntaren av begreppet, använde intersektionalitet för att synliggöra hur svarta kvinnor påverkas av två maktordningar: en som berör deras kön och en annan som berör deras ras (Bryson, 2016, sid.243). Denna grupp blir alltså utsatt för sexism och rasism till skillnad från exempelvis svarta män eller vita kvinnor som upplever enbart ett av dessa alternativ. Självfallet finns det också andra maktordningar som man bör ta hänsyn till som exempelvis klass, sexuell läggning och religion. Därmed kan personer "leva" i intersektionerna mellan flera kategorier. I denna studie kommer intersektionen mellan kön/genus och ras att ligga i centrum.

Till skillnad från könsbegreppet, som syftar på ens biologiska kön, definieras genusbegreppet som det sociala och konstruerade könet (Mortensen, 2007, sid.11.) I och med att genus är konstruerat menar Butler att genus inte tillhör ett visst kön utan att det snarare är något som har blivit tillskrivet (2007, sid.55). Det är alltså beroende på det kön vi föds med som vi, genom patriarkala praxis, blir tilldelade maskulina eller feminina titlar. På så vis blir vi könade (*gendered*) och vi förväntas att förkroppsliga den patriarkala bilden av vad som anses vara feminint eller maskulint (Deliovsky, 2008, sid.51; Bartky, 2003, sid.33). Därmed kan genus ses som något som görs kontra något som man är (Bryson, 2016, sid.218). Detta görande av ens tillskrivna genus har bland annat att göra med ens talesätt, klädsel, kroppshållning och arbetsuppgifter (Bryson, 2016, sid.218 & 224). Till exempelvis förväntas kvinnor i ett patriarkalt samhälle att vara feminina och därmed lär de sig också att deras makt och värde korrelerar med deras utseende och uppfattade skönhet (Deliovsky, 2008, sid.51; Wolf, 1990, sid.4). När jag talar om feminina egenskaper syftar jag på de "mjuka" egenskaper såsom bräcklighet (Bryson, 2016, sid.240) och passivitet samt skönhet och elegans (Skeggs,1999, sid.159 & 161). Dessa egenskaper associeras ofta med vita kvinnor (Bryson, 2016, sid.240), vilket vi kommer se längre fram i detta avsnitt.

Trots att vi idag vet att begreppet ras är en social konstruktion (Rattansi, 2020, sid.47) har den genom sitt fäste i vetenskapen kunnat forma vårt samhälle och dess värderingar. Dessa övertygelser kopplat till de olika raserna har legitimerat och rättfärdigat ojämlikheter och diskriminering av de grupper som värderas lägre än den vita rasen (ibid.).

Under 1700-talet Carl von Linné kategoriserade Homo sapiens i fyra raser: 1. Americanus 2. Europaeus 3. Asiaticus och 4.Afer (Rattansi, 2020, sid.12). Dessa kan översättas till den (amerikanska) ursprungsbefolkningen, (vita) européer, asiater respektive afrikaner/svarta. Det

som indikerade ens ras var bland annat ens hudfärg, huvudform, ansiktsdrag och hårtextur. (Rattansi, 2020, sid.17). Av de fyra raserna var den vita rasen högst upp i hierarkin (Rattansi, 2020, sid.18-19). Linné ansåg, liksom många andra, att det fanns ett samband mellan ens utseende, personlighet och temperament. Till exempel tillskrev han den vita rasen egenskaper som rationalitet och uppfinningsrik samtidigt som han ansåg att den svarta rasen var lat och obrydd i sin natur (Rattansi, 2020, sid.12-13). Under denna tid var rasfördelningar sedd som vetenskap som tydligt indikerade vilka raser som var de mest intelligenta och vackra (Rattansi, 2020, sid.17).

Historiskt sett har den svarta rasen kategoriserats som den mest underlägsna på grund av sina påstått medfödda, ociviliserade egenskaper och levnadssätt (Wynter, 2003, sid.266). Samtidigt som den vita rasen sågs som förkroppsligandet av mänsklighet och normativitet (ibid.) var den svarta kroppen och dess tillhörande egenskaper en symbol för barbari och djurisk vildhet (Loomba, 2008, sid.121). Denna framställning var ett sätt att rättfärdiga exploatering och förslavandet av svarta personer (Skeggs, 1999, sid.25; Fryer, 1984). Utöver detta ansågs specifikt svarta kvinnor vara naturligt vulgära och hypersexuella på grund av utseendet av deras kroppar, mer specifikt deras könsorgan. Detta samband gjordes efter att svarta kvinnors könsorgan jämfördes med könsorgan tillhörande vita prostituerade kvinnor (Rattansi, 2020, sid.19).

Rasifiering är ett begrepp som kan användas för att beskriva komplexiteten av hur etniska minoriteter påverkas av olika varierande nivåer av rasism (Rattansi, 2020, sid.64-65). Till skillnad från den hårda definitionen av biologisk rasism, synliggör rasifiering hur ras(ism), på ett mindre uppenbart sätt, har implementeras i våra samhällliga system och institutioner (Rattansi, 2020, sid.67). Rasifieringsbegreppet skapades främst för att undvika återskapande av idén kring de olika raskategorierna i t.ex. forskning (Hübinette & Lundström, 2022, sid.49). Rasifiering ser rasism som något mer än något statiskt, utan som en idé som är föränderlig och beroende på tid och rum (Rattansi, 2020, sid.80). Till skillnad från rasism belyser rasifiering också "positiva" egenskaper som associeras med en specifik ras. Till exempelvis hur japaner och andra östasiater anses vara intelligenta (Rattansi, 2020, sid.64-65).

Kolorism är en term som används för att beskriva hur ljusare hudtoner värderas högre än mörkare hudtoner (Keith, 2009, sid.25) Till skillnad från rasism är kolorism en process där

diskriminering sker *inom* kategorier (Glenn, 2009, sid.7), det vill säga inom en viss ras till exempelvis. Detta kan dateras tillbaka till slaveriet där ljushyade slavar hade "privilegier" (då de fortfarande var slavar) över mörkhyade, "renrasiga" slavar. Trots att samtliga var slavar, ansågs de mer ljushyade slavar vara mer intelligenta och attraktiva vilket gjorde att de ofta fick mer och bättre mat, kläder och arbetsvillkor (ibid.). Denna idé om att ljusare hy är bättre, liksom den kring "vitare" hår, något som fortfarande lever kvar idag i många delar av världen. Till exempel tar Dyer (1997, sid.25-26; Skidmore, 1974) upp hur man i Brasilien, men också andra delar av syd- och centralamerika (Glenn, 2009, sid.3), har investerat i det som kan ses som en form av genetisk genocid. Man ansåg att man kunde driva ut icke-vita egenskaper ur den brasilianska befolkningen och därmed "rena" den genom fortplantning med vita(re) personer.

Teoretisk förankring

Analysen av studiens material kommer också att använda perspektiv och begrepp som relaterar till femininitets- och respektabilitetsforskning samt kritisk vithetssteori. För detta kommer texter skrivna av Richard Dyer (1997), Patricia Hill Collins (2004), Kathy Deliovsky (2008) och Beverly Skeggs (1999) att användas.

Vithet och vithetsnormativitet

I boken *White* diskuterar Richard Dyer kring hur vithet ses som en standard och antar en neutral position inom samhället (1997, sid.1). Han menar att vi inte benämner vita personer som "vita" som vi benämner icke-vita personer (ibid. sid.2). Vi kan också se detta i uttrycket "icke-vit", där vit är det normativa och den som avviker från detta också blir den som blir synlig. Vita personer har möjligheten att endast ses som människor medan icke-vitas härkomst eller ras blir en del av deras karaktär (Dyer, 1997, sid.14-15). Vithet har också blivit en symbol för den mest sedliga och det mest attraktiva (Dyer, 1997, sid.71). Trots att det feminina idealet ofta förkroppsligas av den vita kvinnan (Dyer, 1997, sid.122), menar Collins (2004, sid.193) att detta ideal spärrar ut majoriteten av kvinnor. Detta är på grund av att definitionen av femininitet förlitar sig på heterosexualitet, vithet *och* ett tillhörande till medelklassen (ibid.).

Anledningen till varför detta begrepp är relevant och viktigt att synliggöra i denna uppsats är att den är ett typiskt argument kring varför personer med afrohår andrafieras. "Vitt", slätt hår som oftast är rakt eller vågigt är den bilden man får upp när man tänker på ordet hår. Allt annat hår är det som är annorlunda, konstigt och till och med fult. Allt som inte är vitt är det som är det konstiga i samhällets ögon (Dyer, 1997, sid.10).

Enligt Stuart Hall (2013, sid.xix) är representationer ett sätt som skapar våra associationer, känslor, värderingar och tankar kring saker. Språkbruk och skildringar sätt som representationer skapas och blir på så vis meningskapande (Hall, 2013, sid.1-2). Ett sätt som representationer blir ett utövande av makt är genom stereotypisering. Stereotypisering är skildringar som reducerar individer till enstaka egenskaper som sedan överdrivs eller förenklas. Dessa egenskaper appliceras sedan på den grupp som den stereotypiserade individen representerar (Hall, 2013, sid.247-249).

Vit hegemonisk femininitet

Collins (2004, sid.193) beskriver den hegemoniska femininiteten som en ideologi, en mall för hur samtliga kvinnor bör vara och göra femininitet. Hårtextur och längden på håret har stor betydelse i uppfattningen av femininitet och skönhet. Hår som vi anser är vackert är slätt, ofta rakt och associerat med vita kvinnor (Collins, 2004, sid.193-195). Enligt Collins (2004, sid. 196) är hår en av de viktigaste faktorerna som påverkar var kvinnor hamnar på hierarkin för femininitet. Då vit hegemonisk femininitet positioneras som normativt och sätts som en standard menar Collins (2004, sid.193) att svarta kvinnor naturligt hamnar längst ner i skönhetshierarkin. Detta är inte ett uteslutet fall som sker i väst då detta ideal har spridits genom tiden.

I samma spår skriver Deliovsky (2008) om normativ och hegemonisk femininitet. Författaren menar att den västerländska representationen av skönhet skildrar en homogen bild av den ideala femininitet som just är den *vita* femininiteten (2008, sid.50). Även om det finns variationer inom den vita femininiteten finns det en del mönster och distinkta egenskaper som karakteriserar detta skönhetsideal. På grund av den normativa bilden vi har på vithet blir den vita femininiteten också den standard som sätts (ibid.).

Deliofsky menar att vita kvinnor inte bara formas av sitt förtryck som kvinna utan även av sitt privilegium som vit person (2008, sid.50). Vidare menar Deliofsky (2008, sid.52;Collins, 2004) att vita kvinnors ras och genus, det vill säga vithet och femininitet, går hand i hand. Detta har på så vis skapat en hegemonisk och exkluderande normativ femininitet (Deliofsky, 2008, sid.52;Collins, 2004). Deliofsky hävdar inte att icke-vita kvinnor aldrig positioneras som vackra, däremot menar hon att det sker under specifika situationer och kontexter. Hon menar också att denna attraktion eller bekräftande av icke-vita kvinnor som vackra grundar sig i exotifiering eller en idé om att dessa kvinnor är underlägsna och att deras skönhet existerar trots deras påstådda medfödda underlägsenhet, deras ras (Deliofsky, 2008, sid.55).

Anledningen till att jag har valt att använda mig av begreppet *vit* hegemonisk femininitet är för att betona och synliggöra att det är just vitheten som är inkluderad. Skeggs (1999, sid. 9) har valt att markera begreppen Vit och Svart med stora bokstäver för att synliggöra vitheten som oftast neutraliseras. Begreppet vit hegemonisk femininitet är också något som används av Collins (2004, sid.193) eftersom vithet, även i relation till femininitet, är det normativa och därmed den måttstock som samtliga kvinnor förväntas att följa. Att benämna hegemonisk femininitet som vitt är också ett sätt att decentrera vithet och hindra återskapandet av vithetsnormativitet (Dyer, 1997, sid.10).

Respektabilitet

I boken "Att bli respektabel" definierar Beverly Skeggs (1999, sid.9) respektabilitet som en idé som indikerar ens klassidentitet. Respektabilitet kan också ses som en måttstock på hur kvinnor, men även män, kan kategoriseras i samhällshierarkin (Skeggs, 1999, sid.161). En respektabel person är förkroppsligandet av egenskaper som anses vara nobla, moraliska och/eller eleganta. Den som är respektabel är en person som därmed står i opposition med "den andre", den smutsiga och arbetarklassen då respektabilitet grundar sig på ett socialt värde (Skeggs, 1999, sid.12). Ens sociala värde grundar sig främst i ens klasstillhörighet. Här är överklassen den mest värderade gruppen då de ansågs ha högre auktoritet, värde och legitimitet än lägre klasser (Skeggs, 1999, sid.9-12). Då det sociala värdet är av yttersta vikt i relation till respektabilitet, är ens rykte och andras åsikter om ens image extremt viktig att ta hänsyn till (Skeggs,1999, sid.159).

Förutom ens beteende bär utseendet på en stor vikt i relation till den kvinnliga respektabiliteten (Skeggs, 1999, sid.164). För en kvinna innebar respektabilitet att vara feminin (Skeggs, 1999, sid.159). Vita medelklasskvinnor har historiskt sett varit idealet för femininitet (Skeggs, 1999, sid. 38-39 & 158). Femininiteten och därav respektabiliteten blev ett sätt som vita medelklasskvinnor kunde upprätthålla en distinktion mellan deras grupp och "de andra" (Skeggs,1999, sid.159; Ware 1992). Arbetarklassen, i kontrast till medelklassens (vita) kvinnor, associerades med smuts, vulgaritet och smaklöshet (Skeggs, 1999, sid.161;Ortner, 1991) och blev på så sätt "de andra" inom denna kontext. I och med att vita medelklasskvinnor ansågs vara naturligt passiva (Skeggs,1999, sid.159 & 161) och samtidigt idealet för den respektabla kroppen (ibid., sid.133) kan man konstatera att strävan efter att vara feminin och respektabel, också är en strävan att falla i linje med vithet.

Metod och material

Som metod har semistrukturerade intervjuer valts eftersom studien syftar att undersöka de levda, därmed subjektiva, erfarenheterna av afrosvenska kvinnor. För planering av intervjumetoden har kapitlet "*Feminist approaches to In-Depth Interviewing*" (Hesse-Biber et. al., *Feminist Research Practice*, 2013, sid. 182-232) används som utgångspunkt.

Till skillnad från en strukturerad intervjumetod ger den semistrukturerade intervjumetoden forskaren möjlighet att flika in med spontana följdfrågor och liknande (Hesse-Biber et.al., 2013, sid.186-187). På detta vis tar den fasta på det som är flyktigt, odefinierat och obenämnt. Intervjufrågorna (se *Bilaga*) användes därmed främst som stöd ifall informanter kom bort från ämnet eller inte nämnde de teman som berörde studiens syfte. Eftersom denna studie är intresserad av den levda erfarenheten, det vill säga en kvalitativa aspekt, är det viktigt att frågorna inte kan besvaras med ett ja eller nej. Många av intervjufrågorna som t.ex. "Skulle du kunna beskriva din relation till ditt hår sedan uppväxten fram tills idag?" är väldigt breda. Syftet med detta var att ge informanten möjligheten att dela med sig av sin berättelse och själv ta upp det de anser är viktigt för dem själva och studien.

Urval

Studiens urval består av fyra afrosvenska kvinnor i olika åldrar och kulturella bakgrunder. Kriterium för att bli informant var att identifiera sig själv som en afrosvensk kvinna och att de

hade fötts och/eller vuxit upp i Sverige. Det sistnämnda kriteriet var särskilt viktigt då denna studie ville utforska forskningsproblemet exklusivt inom en svensk kontext.

Huruvida informanterna identifierade sig i relation till sexuell läggning var inte något som framgick under intervjuerna. Av denna anledning kommer sexuell läggning och sexualitet inte vara centralt i denna studie. Däremot är denna faktor något som skulle kunna och borde inkluderas i framtida studier då hegemonisk femininitet grundar sig i heteronormativitet (Deliovsky, 2008, sid.50 & 53). Därmed skulle det vara intressant att se hur sexuell läggning överlappar med andra identitetskategorier som kön och ras i denna fråga. Detsamma gäller icke-binära och transkvinnor som inte passar in i den binära definitionen av män och kvinnor (Mortensson, 2007, sid.10-11) och därmed maskulinitet respektive femininitet.

Rekrytering

Tre av informanterna rekryterades via Facebook-gruppen “*Afrotalk- Hårforum för dig med curly/kinky hår i Sverige!*” som har över 6000 följare på plattformen och syftar för att underlätta sökandet av kunniga hårstylisterna och frisörer samt hårprodukter som är lämpliga för lockigt och krulligt afrohår i Sverige (Facebook, 2023). Den fjärde och sista informanten rekryterades genom en klasskamrat.

Anledningen till varför just Afrotalk-gruppen valdes är att den ämnad för främst svarta personer/kvinnor med frågor kring just afrohår. Med detta i åtanke kan man anta att medlemmar i gruppen har ett intresse för och kunskap kring afrohår som är lämplig för denna studie.

Ett meddelande där studien och dess syfte beskrevs skickades ut på gruppens sida. I meddelandet introducerades jag som forskare samt vilka informanter jag sökte. Sedan tog de kvinnor som var intresserade kontakt med mig och vi började planera genomförandet av intervjuerna. I och med att jag inte hade ett överflöd av kandidater fanns det inte något bortfall.

Informanterna

De fyra informanterna i denna studie beskrivs kortfattat nedan. Samtliga namn har bytts ut av etiska skäl.

Nadia är en 46-årig afrosvensk kvinna. Hon föddes i Colombia men växte upp i Skåne då hon adopterades när hon var fem månader gammal av en vit, svensk familj. Idag är Nadia gift med en vit, svensk man och de har fyra barn tillsammans. Sedan i våras har hon börjat arbeta som undersköterska. Nadia beskriver sitt afrohår som väldigt krulligt och ganska långt. Hon anser inte att hennes hår går i linje med västerländska skönhetsideal. Som barn var hennes hår ofta kort fram tills hon började fläta sitt hår med förlängningar. Vid 12-årsåldern började hon använda rakpermanent i sitt hår vilket hon fortsatte att göra under ett antal år. Idag bär hon sitt hår i sin naturliga textur.

Yohanna är en 38-årig lärare från Stockholm. Hon föddes i Eritrea men flyttade till Sverige som 4-åring . Idag är hon mammaledig med sin tio månaders gamla son. Yohanna beskriver sitt hår som det håret (svarta) personer i hennes omgivning anser är fint eller "bra" hår. Det är långt och lockigt och var fram tills sitt postpartum väldigt tjockt. Som barn var hennes hår ofta i flätor fram tills att hon började använda rakpermanent i sitt hår. Detta gjorde hon fram till cirka 10 år sedan.

Octavia är en 30-åring afrosvensk kvinna som är född och uppvuxen i Stockholm. Hon har en afroamerikansk pappa och en vit, svensk mamma. Idag jobbar Octavia inom HR. Hon har väldigt lockigt hår som hon ofta har uppsatt. Under uppväxten hade hon ett hat för hennes hår och dess utseende. Idag anser hon att hon har en ganska bra relation till hennes hår och uppskattar den historia och genetik den bär med sig.

Amal är en 24-årig universitetsstudent från Stockholm. Hon är uppvuxen med en nigeriansk pappa och en svensk mamma med finsk bakgrund. Amal anser att hon har en relativt bra relation till sitt hår. Men hon erkänner att hon än idag inte har självförtroendet att bära sitt naturliga hår i en utsläppt frisyra och bär därmed sitt hår oftare uppsatt och/eller plattat.

Utöver att använda mig av informanternas erfarenheter som material har jag även exemplifierat och diskuterat kring mina personliga erfarenheter som afrosvensk kvinna som är född och uppvuxen i Eskilstuna.

Intervjuernas upplägg

Samtliga intervjuer tog plats online via Zoom som är en plattform för videokonferenser. Detta beslut gjordes på grund av att två av informanterna föredrog att genomföra intervjuerna

online då en inte bodde i Stockholm och den andra var hemma med ett spädbarn. Att ha samtliga intervjuer online gjorde planeringen av intervjuerna lättare och sänkte risken att skapa skillnader i intervjuernas resultat på grund av miljön. Innan intervjun startades gav jag en kort introduktion av mig själv, min utbildning, samt temat för denna kandidatuppsats. Därefter fick informanterna möjlighet att ställa eventuella frågor. Om inga frågor uppstod gick jag vidare med att börja spela in med hjälp av min mobiltelefon.

Istället för att ställa intervjufrågorna (se *Bilaga*) rakt av användes dessa främst som stöd under intervjuerna. Breda frågor som exempelvis “Skulle du kunna beskriva din relation till ditt hår sedan uppväxten fram tills idag?” ledde ofta till att nästkommande frågor besvarades i för tid. I vissa fall fanns det tillfällen där intervjufrågorna ställdes någorlunda i dess ursprungliga ordning.

Efter intervjuerna transkriberades de mest relevanta delarna av inspelningarna. Sedan färgkodades de olika transkriberingarna i syfte att underlätta orienteringen bland all text samt för att snabbt kunna urskilja vems citat som tillhörde vem. Citaten sammanställdes sedan och organiserades så att citat som berörde liknande teman hölls samman för att se samband men också skillnader i kvinnornas svar och erfarenheter. Min förhoppning var att finna mönster, återkommande ämnen eller eventuella motstridigheter som sedan kunde analyseras med relevanta teoretiska begrepp och perspektiv (Se *Teori*).

Begränsningar

I och med att samtliga intervjuer genomfördes via Zoom är det värt att notera skillnader i hur en informant uppfattas beroende på om man träffas personligen eller inte. Exempelvis kan gester och avläsning av kroppsspråk bli svårare då man endast ser personens ansikte och axlar. Nätverksproblem som gjorde att ljud och/eller bilden förvrängdes ledde till vissa informanter fick upprepa det de hade sagt vid några enstaka tillfällen.

I och med att urvalet är så pass litet är det inte möjligt att anta att resultaten stämmer överens med alla, om ens majoriteten, av afrosvenska kvinnors erfarenheter och åsikter. Däremot är förhoppningen att denna studie kan synliggöra ett forskningsområde som i framtiden kan studeras mer gediget. Vi bör också ta hänsyn till att majoriteten av dessa informanter har vuxit upp i och bor i Stockholm. Detta innebär att de ser en större representation av minoritetsgrupper och därmed är det sannolikt att de har ett större utbud av till exempel

produkter riktade till afrohår. Vi kan alltså inte anta att informanternas erfarenheter är samma som erfarenheterna av afrosvenska kvinnor i svenska småstäder.

Man skulle också kunna kritisera hur majoriteten av informanterna rekryterades genom Afrotalk-gruppen och var sannolikt mer pålästa kring hårdiskriminering än om de hade rekryterats genom plattformar/forum som inte berörde ämnet afrohår. Det skulle vara intressant att se om och hur resultaten av denna studie hade förändrats om afrosvenska kvinnor med lägre kunskap kring hårdiskriminering hade rekryterats.

Situering

Att själv vara afrosvensk kvinna som forskare i denna studie kan ses som både en fördel och nackdel. I och med min bakgrund har jag lättare att fånga upp kulturella referenser och relatera till informanternas erfarenheter till skillnad från någon som inte har något gemensamt med informanterna. Samtliga informanter var väldigt informella och vardagliga i sitt språk under intervjuerna och verkade väldigt bekväma med att dela med sig sina berättelser och erfarenheter. Flera av dem sa ofta "vi" eller "du vet" när de beskrev olika händelser vilket påvisar att min kulturella bakgrund har haft en inverkan på huruvida informanterna känner sig hörda, förstådda eller relaterbara. Min bakgrund underlättade intervjuerna då informanterna kunde berätta om sina erfarenheter men också deras hårrutiner utan att jag behövde ställa frågor för att förtydliga vissa begrepp och liknande.

En av informanterna, Yohanna, citerade i vissa fall vänner och familjemedlemmar som talar på tigrinja eftersom hon hade vetskapen att jag också är av eritreansk bakgrund. Det var tydligt att hon kände sig bekväm i att dela med sig kulturella referenser då hon visste att jag förstod dessa samt språket i sig. Denna språkkunskap gjorde att jag kunde ta fasta på innebörder av ord och meningar som möjligtvis hade förlorat sin sanna innebörd om de hade översatts till svenska. Yohana hade sannolikt inte delat med sig av denna information om hon inte hade vetat att vi hade samma bakgrund. Även om Yohanna hade delat med sig av samma information på svenska finns det mycket som hade riskerat att bli missat eller missförstått på grund av den nyanserade karaktären av språket tigrinja.

Möjliga nackdelar med att jag har en gemensam bakgrund med informanterna är bland annat att det finns en risk att jag som afrosvensk kvinna tolkar in för mycket, att jag projicerar mina egna erfarenheter och/eller antar att samtliga informanter har gemensamma beröringspunkter.

Därför har det varit oerhört viktigt att påminnas om att afrosvenska kvinnor, liksom alla andra grupper, inte är en monolit. Deras erfarenheter är varierande på grund av en mängd av skäl som bland annat ålder, uppväxt och omgivning.

Etik

När jag och informanterna fick kontakt med varandra skickades ett informationsbrev där de fick ta del av mer detaljerad information kring denna kandidatuppsats samt vad det innebar att vara en informant. Informanterna fick möjlighet att ställa frågor och dra tillbaka sitt deltagande närsomhelst. I samband med intervjuerna fick samtliga deltagare signera en samtyckesblankett som bland annat gav mig som forskare rätt att spela in, transkribera och lagra dessa intervjuer fram tills inlämningen av kandidatuppsatsen. Informanternas namn har ersatts av pseudonym och mer personliga, irrelevanta, detaljer har utelämnats.

Analys

Afrohår och önskan om att få vara som ”alla andra”

Alla förutom Nadia, som mestadels hade sitt hår i flätor med förlängningar, bar informanterna oftast sitt hår i någon uppsatt frisyr. De menade att detta främst var för enkelhetens skull. Två av informanterna, Yohanna och Amal, sa att de ofta också fönar ut håret med en borste respektive plattar sitt rakt för att underlätta omhändertagandet av sitt hår. Som barn hade Yohanna och Nadia rakpermanentat sitt hår, det vill säga att platta ut sitt hår med hjälp av kemikalier, under ett antal år. Octavia och Amal hade däremot alltid haft sitt ”naturliga” (jmf. med *virgin*) hår hela sitt liv.

Samtliga bekräftade att de tyckte om sitt hår idag och tre av de fyra informanterna, alla förutom Amal, ansåg sig vara självsäkra i och nöjda med sitt hår idag. Amal nämnde att hennes osäkerheter kring sitt hår idag som vuxen har mest att göra med dess (korta) längd och att hennes lockar inte är lika definierade (d.v.s. synliga eller ”klumpade”) som hon hade önskat. Att ha hennes lockiga hår utsläppt var också något som var ovant för henne, vilket hon menade fick henne att ifrågasätta huruvida hon passade i en sådan frisyr. Trots att alla andra informanter har en bra relation till sitt hår idag var detta inte fallet för dem under hela deras uppväxt. Yohanna var den enda som sa att hon som ung flicka tyckte väldigt mycket

om sitt hår. Att hon blev bekräftad för sitt hår är sannolikt en faktor till att hon har haft en relativt bra relation till sitt hår.

Intressant nog fanns ett samband mellan informanternas föräldrars kunskap kring vårdandet av deras döttrars afrohår och informanternas relation till deras eget hår. Med kunskap kring afrohår menar jag hur man kammar, tvättar, stylar håret samt att man använder rätt produkter som är ämnade för afrohår. Yohanna och Amal ansåg att de hade minst en förälder som kunde ta hand om deras hår som barn. Båda kvinnor hade en mamma som kunde fläta och vårda deras hår och Yohanna delade med sig att hon personligen tyckte om att bli "piffad" av sin mamma. Dessa två informanter var också de som ansåg att de hade en relativt bra relation till deras hår under uppväxten. Som kontrast hade Octavia och Nadia inte föräldrar som hade kunskap kring deras hår. Bägge två hade relativt negativa relationer till sitt hår under deras uppväxt men Octavia var den enda informanten som explicit sade att hon hatade sitt hår när hon var yngre. För kontext är det viktigt att nämna att Amal, Octavia, Nadia har vita mammor och Yohanna har en svart mamma.

Det fanns många olika anledningar till varför informanterna inte tyckte om sitt hår som yngre men den främsta och det informanterna hade gemensamt var att de ville vara som "alla andra":

Nadia: "Egentligen så tror jag på, att jag personligen inte egentligen tyckte att [håret] var så fullt egentligen. Inte när jag var liten, utan det var mer när man kom ut i den riktiga världen (...) Så man ville vara allt, man ville vara som alla andra. Men jag vet att jag nån gång när jag var mindre typ så fick [jag] min mamma att gråta lite för hon ba "Vad vill du ha i födelsedagspresent av mig?" och jag ba "Jag vill ha... Jag vill ha blont hår och blåa ögon" [skrattar] och min mamma var så, hon blev så ledsen. (...) Jag tror att jag var ... jag var ändå i så här förskoleåldern då ... Och det är det första starka minnet som jag har att jag tänker typ att jag är fel eller så."

Trots att informanterna hade olika syner på sitt hår som barn, hade samtliga upplevt en gemensam erfarenhet i relation till detta: önskan om att se ut som alla andra. I denna kontext betyder det vita, svenska flickor. Samtliga delade med sig minst en händelse eller liknande då de som barn eller tonåring ville ha rakt, långt, blont eller hår som "alla andra". Den här önskan är alltför bekant för de flesta rasifierade kvinnor i västvärlden och är inte unik för dessa fyra kvinnor (Se Deliovsky, 2008, sid.49). Det Nadia nämner kring att känna att man "är fel" grundar sig i att icke-vithet ses som en avvikelse från det normativa (Dyer, 1997, sid.1). Så pass att Nadia kunde igenkänna det så tidigt som i förskoleåldern. Då vithet symboliserar en överlägsenhet i relation till estetik (Dyer, 1997, sid.71), är det naturligt att det är just den som informanterna har velat spegla. Att informanterna har ogillat sitt afrohår

bör därmed inte avfärdas som ett missnöje av sitt hår, då det är ett sätt en rasifierad grupp marginaliseras.

Amal ansåg att hon inte har haft några "riktigt" negativa erfarenheter som barn eller som vuxen i relation till sitt hår. Hur kan detta vara fallet då resterande informanter hade en mängd negativa erfarenheter kring sitt hår att dela med sig? Det är viktigt att ta hänsyn till det som skiljer sig mellan informanter. Till exempel är Amal den yngsta informanten, bara 24 år gammal, i jämförelse med Nadia som är 46 år gammal. Amal är uppvuxen i Stockholm under 2000-tal medan Nadia växte upp i en liten ort i Skåne under 80-talet. Med dessa faktorer i åtanke kan man förstå hur deras erfarenheter skiljer så pass mycket. Yohanna delade oftare negativa kommentarer i relation till andra afrosvenska tjejers/kvinnors hår då hon under sitt liv har blivit "bekräftad" för sitt hår, det vill säga att hennes hår har setts som vackert och att hon har fått mycket komplimanger relaterat till hennes hår.

Afrohår vs. feminint hår

Octavia: "Om man kopplar det till hår, så är väl (...) jag har sett som feminin har varit liksom ... långt, svallande hår. Det ska liksom vara vågigt och det ska liksom falla över liksom, gärna liksom ner till midjan. Och man ska kunna göra söta, romantiska flåtor. (...) Igen, där var jag också såhär, ja ba "Men okej, I- I can't do that".

När det kommer till vilket hår som informanterna ansåg symbolisera femininitet var svaren enhälliga: feminint hår innebar långt, svallande, tjockt hår som antingen var rakt eller vågigt. Yohanna nämnde även att håret skulle se välvårdat ut. Flera av informanterna, som Octavia, ansåg att de inte passade in i det som anses vara feminint hår.

Yohanna, som anses ha "bra" hår på grund av dess längd och lösare lockar (Bellinger, 2007 sid. 65 & 67), talade mycket kring hår utifrån den eritreanska kontexten. Hon jämförde också hennes erfarenhet med ett hår som bekräftades mycket i jämförelse med hennes brorsdöttrar:

Yohanna: "I vår kultur (...) pratar väldigt mycket om hår. Kring tjejer och flickor och så liksom. Sedan en tidig ålder ... [fick jag kommentarer som:] "*Fint! Vilket vackert* hår du har. Det är inte hårt**, det är mjukt*" och du vet såna saker. (...) Till exempel när jag träffade min man och jag minns hur hans mamma också sa till mig "A du har jättefint hår. Du har jättefint hår". (...) "*Ditt hår är vackert*" ... "*Det är tjockt och mjukt*"." (...) [Om brorsdöttrarna] En är tre och en är typ fem. De har olika hårtyper. Där ser jag också direkt, den ena är mycket bekräftad och den andra ... det är såhär "*Åh hennes hår är lite hårt*".** "

*Översatt från tigrinja där ordet för vackert också betyder bra beroende på kontexten.

**Översatt från tigrinja där ordet för hårt också betyder jobbigt eller krävande beroende på kontexten.

I Mbilishaka et. als studie var diskriminering på grund av ens textur (härdanefters *texturism*) den vanligaste bland afroamerikaner (2020, sid.594). Med textur menar man hur krulligt eller lockigt hår är (Mbilishaka et. al., 2020, sid. 594; Neil & Mbilishaka, 2019, sid.161).

Resultatet visade att individer med krulligare/lockigare hår fick fler negativa kommentarer. Dessa kommentarer kom från personer med samma och andra rastillhörigheter (Mbilishaka et. al., 2020, sid.594). Vi kan se hur detta också är fallet i Yohannas exempel. Här bekräftas hennes och ena brorsdotterns hår på grund av dess textur som är mjukare och ”lösare” i relation till den sistnämnda brorsdottern. Dessa kommentarer är också främst från familjemedlemmar och bekanta som är svarta. Precis som Bellinger (2007) nämner om idén kring vad ”bra” hår är det tydligt att denna retorik även inom den afrosvenska, i detta fall eritreanska, kontexten även om vi inte alltid benämner det på samma exakt sätt. Det finns en tydlig preferens kopplat till hår vilket är genomgående i informanternas svar när de beskriver vad samhället ser som vackert och feminint hår. Intressant nog går denna definition av ”bra” hår ofta hand i hand med vad som är associerat med vita kvinnor (Collins, 2004, sid.194).

Personligen har mitt hår sällan varit något som har placerats inom kategorin ”bra hår” inom den svarta kontexten. Det har alltid varit för mycket, för jobbigt och för strävt. Detta var också något som Nadia relaterade till: att ens hår, även för svarta personer, är för mycket. Under min uppväxt fick jag mer komplimanger och uppmärksamhet när jag hade plattat mitt hår, vilket var en erfarenhet som Amal också har haft:

Amal:“(…) Min pappa [har] alltid gillat när jag haft det, alltså rakt eller plattat. (...) Men typ alltså när vi var i Nigeria till exempel så var han så här, han ville att jag skulle gå och fixa mitt hår där och att vi skulle platta det. Och a oftast om vi skulle göra nånting (...) han ville att jag skulle platta mitt hår då och fixa det på det sättet.”

Amals pappa, som ursprungligen kommer från Nigeria, verkar utifrån detta citat ha en stark preferens för rakt hår. Detta är inte förvånande då rakt hår inom många gemenskaper, inklusive den svarta, betecknar elegans, femininitet och skönhet men också en person som är proper och ”fixad” (Badillo, 2001, sid.36). Detta kan liknas med hur vit, eller ljusare nyanser av brun hy, är något som eftersträvas inom många gemenskaper (Dyer, 1997, sid.48).

Europeiska ansiktsdrag och egenskaper som rakt hår, ljus hy och blåa ögon har ett högt värde i kontrast med drag och egenskaper som associeras med afrikaner, menar Keith (2009, sid.25). Likt kolorism är texturism ett sätt som fysiska egenskaper, i detta fall hår, rasifieras.

I den afroamerikanska gemenskapen har svarta kvinnor med ljusare hy och "vita" ansiktsdrag, inklusive hår, en högre status än mörkhyade svarta kvinnor med bredare ansiktsdrag. De förstnämnda positioneras som damer medan de sistnämnda ses som slynor (Dyer, 1997, sid. 71; bell hooks, 1982, sid.110). Den internaliserade rasismen lär oss på så sätt att, i ett försök att förhandla strängheten av vårt förtryck, skapa en distinktion mellan dessa kvinnor som är "värre" än oss (Badillo, 2001, sid.37), alltså svartare än oss (Fanon, 1997, sid.57-58). Detsamma kan sägas kring hår. Genom att, bland annat, platta afrohår kan man smälta in mer utifrån åtminstone en egenskap.

Ett sätt som vithet mer subtilt normaliseras och neutraliseras (Dyer, 1997, sid.1-3) är hur den färg som representerar "hudfärgad" eller "nude" är den hudfärgen som tillhör vita personer. Jag minns själv hur den beige kritan i mina ögon var "hudfärgad" trots min egna bruna hy. Denna "vita" hudton är den som också är standarden vi ser på plåster (Ritschel, 2019) men också inom smink- och hudvårdsbranschen (Tolentino, 2023). Mörka hudtoner, om de mot förmodan övervägs, är en eftertanke (Fleming, 2019). I min erfarenhet är detta också vanligt i Sverige då utbudet av sminkprodukter ämnade för mörkare hudtoner ofta reduceras eller tas bort helt och hållet. Det har inte heller varit ovanligt för mig eller vänner att vi behövde beställa in våra nyanser av en produkt till butiker då den inte fanns på plats. Även här i färgblinda Sverige blir svarta personer en eftertanke.

Flera av informanterna ansåg även att hårets längd och svall var viktigt i relation till femininitet och skönhet.

Yohanna: "(...) Jag har ju själv känt mig som vackrast, som finast och mest kvinnlig och allt det där när jag har haft långt hår. Alltså [de] få gångerna jag typ har satt i löshår. (...) Min svägerska till exempel har ju klippt håret kort. Och jag tyckte att det var, det är jättefint på henne. (...) Alltså hon snaggade av sig håret. Och [jag] bekräftar henne i det och tycker att hon bär upp det jättebra. Men för mig är det också för mig så här "vad modigt" men jag vill inte heller inte säga, man vill inte bekräfta den med "vad modigt" För att det är ju såhär att [jag] tycker att du sticker ut från normen, du gör något som är annorlunda. Du ser annorlunda ut som kvinna. Det är det man egentligen säger."

Yohanna ser uppenbarligen problematiken med att kalla en kvinna modig för att bära kort hår. Anledningen till att hennes svägerska är “modig” är just för att hon går mot den (vita) hegemoniska femininiteten (Collins, 2004, sid.194) på mer än ett sätt. Hon är svart och hon är korthårig. I Mbilishaka et. als (2020, sid.594) studie kring afroamerikaners erfarenheter med afrohår var den näst vanligaste typen av diskriminering kopplad till hårets längd för både män och kvinnor. Resultaten visade också att kort hår associerades med maskulinitet och att afroamerikanska kvinnor med kort hår fick kommentarer om att de såg ut som pojkar. Då pojkar och män kopplas till maskulinitet (Butler, 2007, sid.55-57) är detta något som bör undvikas av respektabla, feminina flickor och kvinnor om de vill öka sitt sociala kapital (Skeggs, 1999, sid. 24). Långt hår inom den afroamerikanska kontexten är också idealiserat och är ett sätt att positionera sig som mer feminin och åtråvärd (Hargro, 2011, sid.17-18).

Enligt Collins (2004, sid.125) har svarta manliga komiker som har velat håna eller skämta om svarta kvinnor klätt upp sig i en karikatyr som ska föreställa fula svarta kvinnor. Denna skildring av svarta kvinnor innebär ofta att “hon” har egenskaper som är associerade till män eller manlighet som exempelvis att ha kort hår. Den svarta kvinnan blir “ful” genom att inte följa de genusrollerna som hon är tillskriven (Butler, 2007, sid.55-57). Med detta i åtanke kan man förstå varför utplattat afrohår ofta idealiseras (Badillo, 2001, sid.36) då det tillåter hårets längd att synas till skillnad från dess naturliga krympande effekt. Vi kan se detta i hur svallet och flödet av rakare hårtexturer i vinden är ofta avbildat i skönhetsreklamer och liknande till skillnad från det “fasta” afrohåret (Hargro, 2011, sid.10; Chenzira, 1985).

I diskussionen kring feminint hår och skönhet berättade Nadia om svårigheterna med att vara både svart och kvinna:

Nadia: “Fast egentligen, ibland när jag tänker på det också så att kvinnor i överhuvudtaget ... det är inte positivt på ett sätt att vara kvinna för att vi ska raka benen (...) det är så många grejer som kvinnor ska se ut som men sen har du det där extra elementet att vara svart kvinna som (...) det blir liksom någonting extra.(...) När jag var yngre tyckte jag att det var jättejobbigt att jag hade stora bröst (...) Byxor till exempel inte riktigt satt likadant på mig som det gjorde på mina [vita] svenska kompisar och jag försökte allt för att försöka göra mig lite mindre.”

Den respektabla kvinnan betecknas till viss del genom sin kropp. Denna kropp är enligt Skeggs (1999, sid.133) vit, nästan jungfrulikt avsexuelliserad, (hetero)feminin och tillhör medelklassen. Då den svarta (kvinnliga) kroppen historiskt sett har hypersexualiserats (Rattansi, 2020, sid.19), kan vi förstå varför svarta kvinnor som Nadia inte kände sig lika fin,

eller respektabel, som sina vita motparter. Alla kvinnor påverkas av könade skönhetsideal och de ritualer som kommer med att försöka nå upp till dessa (som att t.ex. att raka benen). Däremot har rasifierade kvinnor, i detta fall svarta kvinnor, ännu en faktor som formar deras erfarenheter som kvinnor till skillnad från vita kvinnor – deras ras. Då vithet historiskt sätt har varit en symbol för skönhet är det omöjligt för svarta kvinnor att ens försöka betraktas om vacker då de per definition går emot detta ideal (Dyer, 1997, sid.71 &177).

Representationer av afrohår och svarta

Nadia: “(...) Om man ser nån [i media] (...) så då har de weave eller nånting och det tycker jag är synd. (...) Och jag tycker att det är lite tråkigt så att man ser (...) det är oftast inte det liksom ... att det är en helsvart person som har liksom sin afro ute sådär. Men de flesta ser ut som typ mina barn. Alltså de är ljusa, de har lockigt hår men det är liksom inte afro- [betonar] afrohår liksom riktigt sådär.”

Amal: “ (...) Och typ så här jag kunde kolla på reklamer och såg på TV och va så här “Åh jag vill också ha sånt hår.”. De hade typ så här rakt, vågigt [hår] . (...) Så jag ville verkligen ha liksom, alltså den typen av hår.”

Alla informanter höll med om att representationen av svarta kvinnor i västerländsk men främst svensk media är bristande. Enligt informanterna har de svarta kvinnorna som har blivit representerade i media ofta varit ljushyade och deras hår har oftast varit plattat (m.h.a. värme eller kemikalier), en peruk eller en weave (en typ av hårförlängning som limmas eller sys fast i ens naturliga, ofta flätade, hår). Det är alltså sällan man ser svarta kvinnor med sin naturliga hårtextur och/eller mörk hy i svensk media och populärkultur. Hargros (2011, sid.17-18) studie analyserade annonser med afroamerikanska kvinnor och visade hur ljus hy och rakt/rakare hår har idealiserats genom tiden. Dessa egenskaper associerades med skönhet och åtråvärdhet vilket man har kunnat se i dess representation i bland annat annonser för skönhetsprodukter (ibid.). Tydligt är detta inte unikt till den amerikanska kontexten.

Framgångsrika svarta kvinnor i väst som Michelle Obama, Oprah Winfrey, samt Beyoncé bär hår som kategoriseras som nätt och feminint, det vill säga “bra” hår som är slätt och glansigt (Bellinger, 2007, sid.67). Denna representation av svarta kvinnor indikerar att de bara är tolererade såvida de inte är *för* svarta. Vilket kan liknas med Nadias kommentar kring att representationerna av svarta oftast inte är mörkhyade eller har krulligt hår. Hon menar istället att dessa personer ofta är ”mixade” och bär på lockar som inte är associerat med afrotexturer.

Collin (2004, sid.139-140) nämner i sin kritik av vit femininitet karaktären Claire Huxtable i tv-serien *The Cosby Show* (1984), som i mina ögon är respektabilitet personifierad. Claire, spelad av Phylicia Rashad, är en afroamerikansk kvinnlig advokat vars make är läkare. De bor tillsammans i ett stort hus i New York med sina fem barn. Hon ses upp till för hennes intelligens, kvicktänkande men också för hennes skönhet. Hon är smal, lång och bär på lent, glänsande rakpermanentat hår. Trots att karaktären är fiktiv illustrerar serien ett ideal som svarta kvinnor bör sträva efter då Claire (och hennes relation med sin make) ofta romantiseras och hyllas. Jag tar upp just denna tv-serie med anledning av dess inverkan inom popkulturen. Detta var första gången man såg en svart medelklassfamilj representerade på TV. Förutom detta var samtliga i familjen, högutbildade, respektabla och vackra. Det gick emot alla negativa, stereotypa föreställningar av svarta personer som syntes under 80- och 90-talet i USA (Collins, 2004, sid.122). Däremot har tv-serien kritiserats för en mängd porträtteringar och inte minst dess undvikande att nämna ras(ism) samt hur den romantiserar (den vita) kärnfamiljen (Collins, 2004, sid.139-140).

Då dessa är de främsta (positiva) representationerna av svarta kvinnor är det inte förvånande att internaliserad rasism, texturism men också bara ett ogillande av sitt afrohår är präglade inom svarta gemenskaper och bland de fyra informanternas erfarenheter. Genom informanternas svar kan vi tydligt se att en bristande representation av svarta kvinnor inte är något unikt till USA utan även sker i Sverige. Sverige är därmed inte fri från en partiskhet för ”vitt” hår. Amals citat belyser också hur man som barn lätt idealiserar det som representeras som positivt upprepande gånger i till exempelvis reklam och film.

I en diskussion kring negativa representationer av svarta personer nämnde Nadia Netflix-serien *Snabba cash* (2021):

Nadia: “(...) och då tänkte jag bara “Nej! Varför?”. Jag blev så sur. Varför kan de ha typ så här Abdullah som är värsta “Svensson” som inte gör något. Varför måste de negativa personerna vara liksom så här bruna eller svarta? Varför kan han inte bara vara liksom en kille som vill gå till jobbet och som älskar sina barn och sin fru? Och som, du vet ... som bara är sig själv.”

Vita personer har ett privilegium att kunna ses som individer och inte en monolitisk grupp som präglas av essentialism, till skillnad från rasifierade individer (Dyer, 1997, sid 14-15). I och med att vithet representeras överallt och i olika kontexter, kan vi se vita personer som vad som helst. Vithet blir inte tillskriven en specifik roll i samhället men samtidigt bär vithet

på positiva associationer (Collins, 2004, sid.178). Då svarthet bär på negativa stämplat blir en svart person med goda (vita) egenskaper något förvånansvärt (Dyer, 1997, sid.63). Collins (2004, sid.122) menar att skildringen av afroamerikanska personer i populärkulturen under 80- och 90-talet främst porträtterade svarta som fattiga och, på grund av sitt misslyckande i att assimilera till (vita) amerikanska värderingar, benägna att delta i kriminalitet. Denna representation av svarta, och andra rasifierade grupper, är ett klassiskt sätt att reducera individer till sin ras. Detta är också ett sätt att stereotypisera svarta personer genom att återanvända samma negativa skildringar såsom våldsbänagenhet eller droganvändande. Här menar Keith (2009, sid.27) att hudton också har en vikt då svarta personer med mörkare hy inte bara ses som mindre attraktiva, men också är *mer* förknippade med negativa egenskaper än ljushyade svarta personer.

Dessa stereotypa skildringar som syns i bland annat *Snabba Cash* (2021) är ett maktutövande då personer, som ofta inte är en del av den grupp som representeras, har makten att klassa och tilldela andra olika roller. Dessa har alltså makten att representera saker eller ting på ett visst sätt. Detta kallar Hall (2013, sid.249) för symboliskt våld. Jag tar upp detta begrepp för att synliggöra de komplexa och nyanserade sätt som makt kan utövas på olika plan och av personer som inte nödvändigtvis är politiska ledare. *Snabba Cash* är dessutom ett bra exempel på hur rasifierade stereotyper upprätthålls även i svensk media vilket motsäger den svenska exceptionalismen.

Octavia nämnde också de gånger hon såg positiva representationer av svarta i filmer:

Octavia: "Jag kommer ihåg när jag såg, alltså jag var kanske typ 15 eller 16 eller nånting, när *Prinsessan och grodan* kom ut och typ grät lite (...) och samma sak med *Black Panther* (...)"

Octavias citat visar på vikten av positiva representationer av personer som liknar oss själva som minoritetsgrupp. Den visar också hur bristande positiva representationer av svarta personer i väst är, så pass att dessa inte syntes till först Octavia blev tonåring. Vita personer har alltid erkänts och representerats i vårt samhälle och Dyer (1997, sid.3) menar att representationer av vita personer i väst är icke-proportionellt i relation till vårt samhälle. Då vithet genom tiden har positionerats som normativt (ibid. sid.2) blir det svårt för de personer som är vita eller icke-vita som fortfarande står högre upp i rashierarkin (Rattansi, 2020, sid.18-19) att erkänna vikten av rättvis representation och inkludering av samtliga grupper i

samhället. Som del av en eller flera marginaliserade grupper behöver du söka dig till personer i film och media som representerar dig. För vita är det en självklarhet att du syns överallt. Dyer (1997, sid. 11-12) menar att även vita personer som tillhör en lägre klass, är funktionsvarierade och/eller queera fortfarande ses som vita och är därmed normativt normavvikande. Därmed är det mer sannolikt att dessa personer representeras mer i media än exempelvis rasifierade personer med funktionsvariationer.

Diskriminering och andrafiering av afrohår

Samtliga kvinnor som intervjuades delade med sig minst en erfarenhet av att personer har velat ta på eller faktiskt har tagit på deras hår. Detta fenomen skedde oberoende på huruvida deras hår kategoriseras som "bra" hår eller inte. I Amals erfarenhet ville främlingar röra på hennes hår redan när hon var sex år gammal. I vissa fall har folk bett om att få röra deras hår och i andra fall har personer valt att göra det utan att be om tillåtelse. Amal hade inte en särskild åsikt kring huruvida folk ville röra hennes hår medan andra informanter, som Octavia och Nadia, var helt emot detta. Två av informanterna berättade att de som barn gillade att folk ville känna på deras hår:

Yohana: "“Får jag känna? Får jag räkna dina flätor?” kommer jag ihåg att det var en grej när man var på fritids. Ja va så här “Ja, absolut!”. Jag tyckte att det var skönt att nån ba höll på med mitt hår”

Octavia: "Väldigt den här “can I touch it?” och ja ba, alltså, jag tänkte ju “Oh my god, please do. Like feel special now” ... Alltså välmenande, men också liksom hard pass nu i efterhand.

Flera av informanterna delade med sig erfarenheter av att klass- och arbetskamrater men även att främlingar har velat ta på deras hår. I många fall har det grundat sig i en nyfikenhet och en positiv inställning. Till exempel delade Nadia med sig en erfarenhet med en brukare, en äldre dam på hennes arbetsplats:

Nadia "(...) Det finns en dam ...Alltså hon tycker om mig, men hon har, eftersom hon har blivit gammal och dement, har hon tappat såhär lite sociala koder ännu mera. Så hon vill gärna ta mig i håret.(...) Hon säger ju positiva grejer. (...) Hon tar mig gärna i håret. Hon säger att det luktar gott (...) Ja, hon säger ju positiva grejer. Men det är ändå en sån grej som hon aldrig skulle kunna göra (...) alltså hon hade inte gjort det på någon annan.”

Det är just denna slutkläm på citatet som bör betonas: "hon hade inte gjort det på någon annan". Huruvida icke-vita personer vill ta på ens hår för att andrafiera svarta personer med

flit eller inte har ingen roll i denna situation. Här handlar det om att man, i detta fall som afrosvenska kvinna, vet varför hen gör så mot just ens eget hår. Det är för att man är svart och därmed står man ut (Dyer, 1997, sid.44-45). Man kan argumentera att “vitt” hår blir andrafierat och/eller diskrimineras utanför västvärlden och att denna fråga inte enbart berör svarta personer. Självklart kommer egenskaper, som hår, som är annorlunda stå ut i en geografisk plats vars invånare är relativt homogen. Däremot måste det betonas att andrafiering inte sker i ett vakuum och att afrohår inte andrafieras för att det är annorlunda. Afrohår andrafieras på grund av att det är annorlunda i relation till vitheten (Dyer, 1997, sid.23). Vitheten är en utgångspunkt för allt, inklusive hår. Lägg till exempel märke till hur hår automatiskt är “vitt” såvida jag inte explicit använder termen afrohår.

Förutom att främlingar ville ta på hennes hår som barn, berättade Amal om hur hon idag ofta inte hade sitt hår i sitt naturliga, lockiga stadie i en utsläppt frisyr för att det ofta blir en “grej” som ger henne en ökad nivå av (oönskad) uppmärksamhet. Likt hur kvinnor i allmänhet ofta är medvetna om hur de ser ut och hur de *ses* (Young, 1980, sid.154), har svarta kvinnor ännu en maktordning (ras) som styr hur de ses och positioneras. Svarta kvinnor, liksom andra rasifierade kvinnor, uppfattas som icke-män och icke-vita. Denna tvåfaldiga normavvikelse (Dyer, 1997, sid. 2 & 9-10) bör ta hänsyn till diskussionen kring afrohår. Young (1980, sid.154) talar bland annat om hur det är socialt oacceptabelt att röra kvinnors kroppar på vissa (bland annat sexuella) sätt. Samtidigt som beröring av afrohår inte är något som uteslutande sker mot svarta kvinnor (Jones, 2021, sid 249), är det intressant att notera hur berörandet av just svarta kvinnors kroppar inte anses vara lika heligt som vita kvinnors kroppar (Dyer, 1997, sid.71 & 122). Butler (Mortensen, 2007, sid.10-11) har också kritiserat hur kategorin kvinna ofta exkluderar icke-vita men också icke-hetereosexuella och kvinnor som tillhör arbetarklassen. Detta ser vi i relation till berörandet av dessa afrosvenska kvinnors hår då den svarta kvinnliga kroppen tydligt inte behandlas eller respekteras på samma sätt som den vita kvinnans kropp.

Likt resultaten från Mbilishaka et. al (2020, sid.595) delade de flesta informanterna erfarenheter av diskriminering kopplat till deras hår redan i skolåldern. Bland andra berättade Nadia om en erfarenhet då hon utsattes av diskriminering och rasism av en klasskamrat på förskolan:

Nadia: "(...) Det fanns ju en hel hög med dockor. Och den finaste dockan var såhär en vit docka med något "fancy" hår. Och så hade jag lyckats, typ så att jag var först, så jag kunde välja bland dockorna och så kommer det en tjej hon ba "Du kan inte ha den", och ja ba "Varför inte det?" typ "Jag tog den först". Hon ba "För du" (...) "Den är vit och inte du. Du kan inte ha den dockan" (...) "Ditt hår är konstigt och fult"* typ sådära."

*Senare i intervjun förtydligade Nadia om händelsen då hon kom ihåg att hennes skolkamrat egentligen hade sagt "Du får inte leka med den dockan för du är [en] n***r".

Den vita flickan från Nadias berättelse har lärt sig att identifiera sig med vithet och kan därmed relatera till dockan på förskolan. Men eftersom Nadia inte ser ut som dockan, det vill säga inte är vit, är hon enligt hennes förskolekamrat ful (Fanon, 1997, sid. 84 & 110) och därmed inte värdig att leka med den. Preferenserna för vithet är också tydlig då just denna vita docka var den finaste på förskolan. Detta kan kopplas till de ökända docktesten från 1940-talet i USA som visade att småbarn, inklusive svarta barn, mellan åldrarna tre och sju hade en stark preferens för vita dockor. Syftet med studierna var att undersöka effekterna av segregation i USA hos afroamerikanska barn (The Gordon Parks Foundation, 2023). Sedan dess har samma experiment genomförts i USA men också i länder som Frankrike och dessvärre är resultaten detsamma: vithet sätts på en piedestal (CNN, 2010 & France Télévisions, 2023). Även om Nadias erfarenhet är en personlig berättelse är det viktigt att betona att det inte är ett isolerat fenomen utan en konsekvens av representationerna av svarta respektive vita personer. Med hjälp av Nadias erfarenhet och andra tidigare exempel kan vi se att en idealisering av vithet inte är något som är exklusivt tillhörande den amerikanska kontexten utan också är något vanligt hemma i Sverige.

Octavia berättade om sin erfarenhet av diskriminering på svenska hårsalonger:

Octavia: "Jag gick in på alltså på riktigt typ fem olika frisörer. Ja ba "Hej, jag skulle vilja klippa mig" (...) "Finns en tid?". Dem ba "Jo det finns en tid, men det finns ingen som vill klippa dig. (...) The last place I went to, dem ba "Jo men absolut, vi kan klippa dig" and she could not! Jesus Christ! (...) Jag hade gjort det här tio gånger bättre."

Som vi ser har det varit oerhört svårt för Octavia att hitta en frisör som kan hantera hennes afrohår. Men varför bör svenska frisörsalonger tillgodose afrohår? Genom att frisörsalonger endast tillgodoser en viss grupp (icke-svarta) upprätthålls idén om att afrohår inte är normalt och därmed prioriteras inte potentiella svarta kunder. Då hår bär en stor roll i var kvinnor hamnar i femininitetshierarkin (Collins, 2004, sid. 196) blir det svårt för svarta kvinnor att ha en bra relation till sitt afrohår då det samhälleliga idealet innebär en förhållning till vithet

(Bellinger, 2007, sid.67). Detta blir inte lättare då frisörer inte behandlar personer med afrohår på samma sätt som personer med ”vitt” hår. Likt diskussionen kring ”hudfärgade” produkter säljs hårvårdsprodukter som hävdar att vara ämnade för “alla hårtyper” trots att de nästan aldrig är för icke-vita hårtyper. Detta är ännu ett sätt som vithet och ”vitt” hår normaliseras och neutraliseras då den representerar ”alla hårtyper”

Personligen har jag aldrig hittat en frisör i Sverige som har kunskap om hur man vårdar och hanterar mitt typ av hår. Det har inte spelat någon roll om jag har betalat över 1000 kronor eller om jag specifikt sökt mig till så kallade “curly salons” - frisörer i Sverige tillgodoser inte personer med afrohår. De gångerna jag har klippt mig på salonger i Sverige har jag behövt platta ut håret med en plattång innan besöket. Detta innebär att jag har behövt lägga cirka två till tre timmar på att förbereda mitt hår för att underlätta arbetet för frisören och sedan betala lika mycket som, om inte mer än, rakhåriga personer som endast behöver ta sig till salongen. Trots mitt hårda arbete inför salongsbesöken fick jag ändå höra kommentarer som “Ditt hår är så tjockt.” och “Det här kommer ta lång tid.”. Som Mbilishaka et. als (2020, sid.595) studie visar är dessa erfarenheter är inte unika till mig då studien visade att hårdensitet var en faktor som ledde till diskriminering av afrohår hos frisörer i USA.

Från det som Octavia sa, men också mina egna erfarenheter, kan man anta att det inte är ett krav att lära sig hur man hanterar, stylar och vårdar afrohår som frisör i Sverige. Det här är ännu ett sätt som vithet positioneras som det normativa och hur “det andra” blir en eftertanke. I andra västerländska länder är detta också aktuellt. Däremot har delstaten New York nyligen godkänt en lag som kräver att kosmetologer lär sig och testas på kunskap för alla hårtexturer, oberoende på deras egna rastillhörighet (Greaves, 2023). Förhoppningsvis är det ett initiativ som kan tas även i Sverige.

Sammanfattning

Denna studie har undersökt fyra afrosvenska kvinnors erfarenheter med afrohår i Sverige och hur det relaterar till deras syn på femininitet och skönhet. Resultaten visade hur afrosvenska kvinnor inte är en homogen grupp då faktorer som ålder, omgivning, uppväxt men också huruvida deras hår har ansetts vara ”bra” eller inte har format deras erfarenheter i relation till deras afrohår. Trots detta hade informanterna många gemensamma åsikter och erfarenheter i relation till sitt hår. Majoriteten av informanterna ansåg att de tyckte om och var självsäkra i

sitt hår som vuxna. Samtidigt ville alla informanter, under någon period av sitt liv, vara som "alla andra", det vill säga passa in med de vita svenska flickorna med slätt, svallande hår. Detta kan ses som en konsekvens av överrepresentation av vita personer i skildringar och representationer av bland annat skönhet. Informanternas svar i relation till femininitet och skönhet beskrev en tydlig samhällelig preferens för slätare hårtexturer samt längre hår som associeras med vita skönhetsideal.

Studien visade att den svarta kvinnokroppen inte positioneras i samma höga anseende som den vita kvinnokroppen då samtliga informanter hade erfarenheter av att personer har rört deras hår. En informant delade med sig av erfarenheter av hårelaterad diskriminering av hårfrisörer. Därmed visade informanternas svar hur diskriminering och andrafiering av afrohår även sker inom den svenska kontexten.

Informanterna ansåg att representationer av svarta kvinnor i Sverige och andra västerländska länder var bristande. De få gånger denna grupp representerades menade informanterna att dessa kvinnor inte hade sitt naturliga afrohår och istället bar de på rakt eller vågigt hår i form av peruker, weaves eller sitt egna rakpermanentade eller plattade hår. Skildringar av svarta kvinnor i relation till femininitet och skönhet dessutom hade ljusare hy och en naturlig hårtextur som var lösare än det typiska håret som associeras med svarta personer. Förutom detta ansåg de att Sverige upprätthåller en negativ och stereotyp bild av svarta personer i film och media.

Jämförelser av resultaten med tidigare forskning från USA visade sig vara liknande trots de olika samhälleliga kontexterna. Detta stämmer överrens med Yohannes (2014, sid.45) studie som visade att idén att vithet och professionalism går hand i hand i relation till hår(texturer) och hårfrisyrer också finns i den svenska kontexten. Therre (2022, sid. 35) visade också hur afrohår bär på negativa konnotationer även i Sverige. Detta bevisar att Sverige inte är särskilt exceptionell, utan snarare ganska diskriminerande och exkluderande av afrosvenskar i relation till afrohår samt representation. Studien belyser därmed hur (afro)hår är en rasifierad och könad fråga som bör uppmärksammas även i Sverige.

Syftet med denna studie är inte att lösa detta problem utan snarare att synliggöra och höja afrosvenska kvinnors röster. Denna studie ger en inblick på deras individuella erfarenheter samt de gemensamma aspekterna som medföljer när man är svart kvinna i Sverige och hur

det ser ut i relation till andra västerländska länder. Förhoppningsvis kan denna studie leda till en ökad svensk genusvetenskaplig forskning om afrosvenska och andra rasifierade grupper i Sverige. Som nämnt i tidigare avsnitt finns det utrymme att forskare vidare kring afrohår. Däribland skulle man kunna inkludera aspekter och faktorer rörande sexuell läggning, icke-binära och transpersoner. Rekrytering av afrosvenskar som bor i mindre städer eller av en äldre generation är andra aspekter som skulle kunna undersökas.

Jag vill avsluta denna uppsats med några uppmuntrande ord av Nadia som jag vill dela med den afrosvenska gemenskapen:

Nadia: "Det blir så dumt när vi jämför oss med liksom Lisa som är blont och lång och blåögd och whatever. Det blir så dumt för vi är ju inte ens i närheten av det. (...) Vi har ett hår som för det mesta är fantastiskt. Vi kan göra det rakt med värme och sen kan vi spruta vatten på det och då blir det lockigt igen."

Källor

Afrotalk- Hårforum för dig med curly/kinky hår i Sverige!. (2023). *Om*. Facebook. Hämtad från: <https://www.facebook.com/groups/664589803582155> 2023-12-17.

Badillo, C. (2001). *Only my hairdresser knows for sure: Stories of race, hair and gender*. *NACLA Report on the Americas*, 34(6), 35-37.

Bellinger, W. (2007). *Why African American women try to obtain 'good hair'*. *Social Viewpoints*, 23, 63-71.

Bryson, Valerie. (2016). *Feminist Political Theory*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.

Butler, Judith. (2007). *Genustrubbel. Feminism och identitetens subversion*. Göteborg: Daidalos.

Claesson, Daniel. (5 juni 2020). *Sluta att importera rasidéer från USA*. *Aftonbladet*. Hämtad från: <https://www.aftonbladet.se/debatt/a/50xPjb/sluta-att-importera-rasideer-fran-usa> 2023-12-28.

CNN. (14 maj 2010). *Study: White and black children biased toward lighter skin*. Hämtad från: <http://edition.cnn.com/2010/US/05/13/doll.study/index.html> 2024-01-03.

Collins, Patricia Hill. (2004). *Black Sexual Politics: African Americans, Gender, and the New Racism* (1st ed.). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9780203309506>.

Craig, Maxine Leeds. (2022). "Black Women's Embodiment" I: Tate, Shirley Anne & Rodríguez, Encarnación Gutiérrez (ed.). (2022). *The Palgrave Handbook of Critical Race and Gender*. Springer International Publishing.

de los Reyes, Paulina. (2005). "Intersektionalitet, makt och strukturell diskriminering" I: (red.) de los Reyes, Paulina & Kamali, Masoud. (2005). *Bortom vi och dom. Teoretiska reflektioner om makt, integration och strukturell diskriminering*. SOU 2005:41.

Deliovsky, Kathy. (2008). *Normative White Femininity: Race, Gender and the Politics of Beauty*. Atlantis: Critical Studies in Gender, Culture & Social Justice. Vol. 33(1): Open Topic Issue.

Elassar, Alaa. (4 augusti 2020). *Jamaica's high court ruled a school was legally right in banning a child with dreadlocks*. CNN. Hämtad från: <https://edition.cnn.com/2020/08/04/world/jamaica-dreadlocks-ban-student-trnd/index.html> 2024-01-03.

Fanon, Frantz. (1997). *Svart hud, vita masker*. Göteborg: Daidalos.

Fleming, Molly. (9 maj 2019). *Missed opportunity: Why is the beauty industry still failing women of colour?*. Marketing Week. Hämtad från: <https://www.marketingweek.com/beauty-industry-failing-women-colour/> 2024-01-04.

France Télévisions. (20 mars 2023). *Noirs en France: Préjugés raciaux et test de la poupée*. Hämtad från: <https://www.france.tv/france-2/noirs-en-france/4756189-prejuges-raciaux-et-test-de-la-poupee.html> 2024-01-03.

Glenn, Evelyn Nakano. (2009). *Shades of Difference: Why Skin Color Matters*. Stanford: Stanford University Press.

Greaves, Kayla. (1 december 2023). *A New Law Requires All Cosmetology Students in New York State Learn to Style Textured Hair*. Allure. Hämtad från: <https://www.allure.com/story/new-york-state-black-textured-hair-styling-law> 2024-01-04.

Habel, Ylva. (2012). "Rörelser och schatteringar inom kritiska vithetsstudier" I: Hübinette, Tobias, Hörnfeldt, Helena, Farahani, Fataneh och León Rosales, René (red.) (2012). *Om ras och vithet i det samtida Sverige*. Tumba: Mångkulturellt centrum.

Hall, Stuart (red.). (2013). *Representation: Cultural Representations and Signifying Practices* (2nd ed.). London: Sage.

Hargro, B. (2011). *Hair Matters: African American women and the natural hair aesthetic*. [Master's thesis, Georgia State University]. ScholarWorks @ Georgia State University. http://scholarworks.gsu.edu/art_design_theses.

Hesse-Biber, Sharlene Nagy & Leavy, Patricia Lina (2013). *Feminist Research Practice. A Primer* (2nd ed.). London/New Delhi: Sage.

Hübinette, Tobias, & Lundström, Catrin. (2022). *Den färgblinda skolan : Ras och vithet i svensk utbildning*. Stockholm: Natur & Kultur.

Hübinette, Tobias, Hörnfeldt, Helena, Farahani, Fataneh och Léon Rosales, René (red.) (2012). *Om ras och vithet i det samtida Sverige*. Tumba: Mångkulturellt centrum.

Jones, Ashley. (2021). *Can touch your hair?: business diversity, slavery, disparate outcomes, and the crown act*. *Journal of Business, Entrepreneurship and the Law*, 14(1), 248-277.

Keith, Verna M. (2009). "A Colorstruck World Skin Tone, Achievement, and Self-Esteem Among African American Women". I: Glenn, Evelyn Nakano. (2009). *Shades of Difference: Why Skin Color Matters*. Stanford: Stanford University Press.

Loomba, Ania. (2008). *Kolonialism/Postkolonialism: En introduktion till ett forskningsfält*. Stockholm: Tankekraft.

Lundström, Carin. (2023). "Att tala med färgblindheten: Retoriska strategier och semantiska manövrar i återvändande svenska kvinnors berättelser om ras- och vithetsrelaterade erfarenheter" I: Hübinette T. & Wikström P (red.). (2023). *Sveriges avrasifiering: Svenska uppfattningar om ras och rasism under efterkrigstiden*. Sverige: Kriterium.

Mbilishaka, A. M., Clemons, K., Hudlin, M., Warner, C., & Jones, D. (2020). *Don't get it twisted: Untangling the psychology of hair discrimination within Black communities*. *American Journal of Orthopsychiatry*, 90(5), 590–599. <https://doi.org/10.1037/ort0000468>.

Mortensen, Ellen (2007): "Inledning" I: Butler, Judith. *Genustrubbel. Feminism och identitetens subversion*. Göteborg: Daidalos.

Pripp, Oscar & Öhlander, Magnus (2012) “Att uppfatta rasism i Sverige. Om glassreklam och normstrider”. I: Hübinette, Tobias, Hörnfeldt, Helena, Farahani, Fataneh och Léon Rosales, René (red.) (2012). *Om ras och vithet i det samtida Sverige*. Tumba: Mångkulturellt centrum.

Rattansi, Ali. (2020). *Racism - A Very Short Introduction*. Oxford: Oxford University Press.

Ritschel, Chelsea. (25 april 2019). *Man shares reaction to using a skin-tone bandage for the first time*. Independent. Hämtad från: <https://www.independent.co.uk/life-style/bandaid-skin-colour-tru-bandage-dominique-apollo-a8887016.html> 2024-01-04.

Skeggs, Beverley. (1999). *Att bli respektabel: konstruktioner av klass och kön*. Göteborg: Daidalos.

The Gordon Parks Foundation. (2023). *Doll Test, 1947*. Hämtad från: <https://www.gordonparksfoundation.org/gordon-parks/photography-archive/doll-test-1947?view=slider#5> 2024-01-03.

Therre, Daniel. (2022). *Is Hair Just Hair?: The Role of Hair in Identity Processes and Contestations of Black Women in Sweden*. [Kandidatuppsats, Malmö universitet]. Diva Portal. <https://www.diva-portal.org/smash/record.jsf?dswid=-624&pid=diva2%3A1673687&c=1&searchType=SIMPLE&language=sv&query=daniel+the+re&af=%5B%5D&aq=%5B%5B%5D%5D&aq2=%5B%5B%5D%5D&aqe=%5B%5D&noOfRows=50&sortOrder=author+sort+asc&sortOrder2=title+sort+asc&onlyFullText=false&sf=all>.

Tolentino, Daysia. (9 oktober 2023). *TikTok creators say beauty industry still has an inclusivity problem after popular makeup company generates backlash*. NBC News. Hämtad från: <https://www.nbcnews.com/news/nbcblk/youthforia-foundation-shade-range-inclusive-controversy-tiktok-rcna119466> .

Wynter, Sylvia. (2003). “Unsettling the Coloniality of Being/Power/Truth/Freedom: Towards the Human, After Man Its Overrepresentation – An Argument” I: *The New Centennial Review*, Vol. 3, nr. 3, s. 257-337.

Yohannes, Salem. (2014). *Don't touch my hair: A Qualitative Study on Professional Norms and Meanings of Black Female Hair in Swedish Public Administration*. [Kandidatuppsats, Högskolan Väst]. Diva Portal. https://www.diva-portal.org/smash/record.jsf?aq2=%5B%5B%5D%5D&c=2&af=%5B%5D&searchType=SIMPLE&sortOrder2=title_sort_asc&query=salem+yohannes&language=sv&pid=diva2%3A732405&aq=%5B%5B%5D%5D&sf=all&aqe=%5B%5D&sortOrder=author_sort_asc&onlyFullText=false&noOfRows=50&dswid=-624.

Young, Iris Marion. (1980). *Throwing like a Girl: A Phenomenology of Feminine Body Comportment Motility and Spatiality*. *Human Studies*, 3(2), 137–156.

Bilaga: Intervjufrågor

1. Självintroduktion. Informanten får möjligheten att fritt berätta om sig själv, annars ställer jag följande frågor:
  - a. Hur gammal är du?
  - b. Vad är din huvudsakliga sysselsättning?
  - c. Var är du född?
  - d. Var växte du upp?
  - e. Vad/Vilka är din/a kulturella bakgrund/er
2. Skulle du kunna beskriva din relation till ditt hår idag och hur har det sett ut tidigare i ditt liv?
3. Hur stylar du eller vårdar ditt hår för majoriteten av tiden? Varför? Har det sett annorlunda under en tidigare period av ditt liv?
4. Anser du att ditt naturliga hår (din naturliga hårtextur) är vackert? Varför/ Varför inte? Hur ser du på din hårtyp i jämförelse med andra hårtyper?
5. Vad anser du är feminint/kvinnligt? Vad tror du samhället i stort ser som feminint/kvinnligt?
6. Skulle du säga att ditt naturliga hår är kvinnligt eller feminint? Varför, varför inte?
7. I vilken hårfrisyr känner du dig mest feminin? Varför?
8. Hur såg andra afrosvenska kvinnors hår ut under din uppväxt och hur var deras relation till deras hår? Dvs. hur talade de om och hur behandlade de deras hår?
9. Påverkade detta din egen uppfattning av ditt hår? Om ja, hur då?
10. Anser du att du växte upp med medierepresentationer av svarta kvinnor med hår liknande ditt hår? Varför/Varför inte?
11. Har du någonsin känt ett behov att skymma eller manipulera ditt hår på ett sätt som förändrar din naturliga hårtextur? Om ja, på vilket sätt?
12. Hur har andra i det svenska samhället behandlat ditt hår? (Vare sig det är/var naturligt eller inte).
13. Har du tillgång till frisörer och hårstylisterna som har kunskap kring hur man vårdar och hanterar din typ av hår? Om ja, anser du att de är prisvärda? Om inte, vad gör du istället?